

MÁRJÁNOVICS DIÁNA

Apánk szétrobbant mája

HARAG ANITA: ÉVSZAKHOZ KÉPEST HŰVÖSEBB

Magvető Kiadó
Budapest, 2019
132 oldal, 2999 Ft

”

Az utóbbi években fokozódó figyelem kísérte Harag Anita rövidprózai munkáit. A pályakezdő szerző folyóirat-publikációi egyéni látásmódról, egyre biztosabb mesterségbeli tudásról, kísérletezőkedvről tanúskodtak; a tematikai és formai rokonvonásokat mutató novellák erős első kötet létrejöttének lehetőségére engedtek következtetni. A kérdést, hogy helytálló volt-e a prognózis, a Magvető Kiadó gondozásában megjelent debütáló kiadvány mai magyar irodalomban újdonságként feltűnő, marginális témákra koncentrálló darabjai alapján érdemes eldönteni.

Az *Évszakhoz képest hűvösebb* legfőbb erénye nem a prózanyelv sajátlagosságában vagy a műfaji hagyomány radikális megújításában, sokkal inkább a kisszerűnek tűnő témák újragondolásában, érzékeny kidolgozásában keresendő. A jó arányérzékkel rostált, mindössze tizenhárom novellát magába foglaló kötet ismert élethelyzeteket villant fel. Az élesen körvonalazódó tematikai csomópontokkal rendelkező (a munkahelyi közösségben tapasztalt idegenségérzetről, párkapcsolati nehézségekről, a szülő-gyermek, unoka-nagyszülő viszonyának konfliktusairól szóló) kiadvány jellegadó darabjai pedig azok a novellák, amelyek eredeti módon teljesítik be a *banalitás átkeretezésének* programját.

A kötet kiemelkedő írása a *Székesfehérvárról nyugatra*. A novella egy alkoholista apa és lánya terhelt kapcsolatát írja le, miközben a leszakadó magyar vidék láttelejét adja. Az ötletes narrációs megoldással operáló elbeszélés történései egyszerűen összefoglalhatók: a Barbaraként nevezett nő az apa halálát követően próbálja rendbe rakni a hagyatékként rámaradt, omladozó vidéki házat. A homodiegetikus narrátor gyermekkori emlékeiről tudósító szövegrészletekből az élet-történetek sorsfordító eseményeire következtethetünk: „Anyuval Székesfehérváron maradtunk a válás után. Úgy emlékszem, sírtam, amikor István elköltözött ide. Székesfehérvártól harminc kilométerre van, nyugatra. Már akkor is sokat ivott, többször jött haza részegen, mint józanul, ilyenkor fur-

csán ködös volt a tekintete, egyenesen a szobába ment, és ledől az ágyra. Felmásztam a derekára, fületem a hátához nyomtam, és hallgattam, ahogy horkol. Ujjaimat a bordái közé fúr- tam, vártam, felébred-e rá. Nem ébredt.” (31) A pár soros idézet is jól mutatja a Harag-szöveg poétikai jellemzőit, a puritán, letisztult próza jelentéssűrítő eljárásait.

Az *Évszakhoz képest hűvösebb* nemcsak kiforrott stílusról, érzékeny témakezelésről, ha- nem – a kritikákban eddig kevésbé hangsúlyozott – finom humorról is tanúskodik. A nagyszü- lők és az unoka viszonyát különösen eredeti módon dolgozza fel *A krumpli kicsírázik* című írás, melyben az operálandó anyagjegyt előszeretettel mutogató, szemérmetlen nagymama a róla gondoskodni igyekvő unokáját válogatott módszerekkel hozza zavarba. Az elbeszélő nagyapjának – a feleség által újra és újra felidézett – megcsalástörténetéről szóló *Negyvenből negyven* pedig egyszerre szellemes és megrázó: „[a]mikor nagyanyám ideér, nagyapám már teljesen beleolvadt a zöld fotelba, bőre, haja, körme, mindene zöld. Máskor, ha például a tónál meséli el a történetet, nagyapám piszkosbarnává változik, mint a tó vize, igyekszik minél lát- hatatlanabb lenni, eltűnni a nádasban. Sosem tudtam meg, [alkalmazottjai közül] a negyven- ből melyik, fejezi be nagyanyám, és így olyan, mintha negyvenből mind a negyvennel vagy negyvenkettővel lefeküdt volna, harisnyástul, dauerolt frizurástul, rúzsostul” (117–118).

A novelláskötet számos írása tartalmaz tematikus kapcsolóelemeket. A *Magyarul* és a *Cerasela* a multinacionális cégek közegét idézve szól az alkalmazottak beilleszkedésének buktatóiról, a személyes kapcsolatok kiépítésének rendszerből fakadó nehézségeiről. A *Min- den csütörtökön, októbertől novemberig* (a *Huszonöt méter* című íráshoz hasonlóan) a gye- rekperspektíva narrációs lehetőségeit kiaknázva ír az apa nélkül felnövekvő serdülők identi- tásalakulásáról; a címadó novella mellett *A Lánchíd északi oldala* és *A kutya a szőnyegre pisil* pedig a személyes integritás és a párkapcsolati egyenlőtlenségek kérdését helyezi fókuszba.

Az *Évszakhoz képes hűvösebb* hatásos darabjai azok az írások, melyek – a munkahelyi és szerelmi témákat feldolgozó, kevésbé fajsúlyos szövegektől eltérően – autentikus módon szólnak személyközi viszonyokról. A kompozíciós szempontból remekül szerkesztett kötet nyitó darabja, az *Ásványvíz* kimért tempóban haladó, csattanós zárlatba forduló szöveg, mely szenvtelenül, mégis nagyfokú érzékenységgel narrálja a nagymama–unoka viszonyt: „Azóta nem hívta nagymamának, mióta gyerekkorában rálépett a háromhetes macskájára. Mindig is tisztították egymást. Ha a nagyanyja meg akarta fogni a kezét a zebránál, ő visszarántotta. Szúrta a bőrt a bőre” (8); „A nagyapját szívesen ápolta, amikor rákos lett, ő adta be neki az injekciót, ő etette, segített neki fürdeni. Ő tartotta nagyapja testét, anyja pedig becsúsztatta alá a pelenkát. [...] Jó volt, hogy nem szenvedett sokat ebben az állapotban, de ilyeneket nem lehet hangosan kimondani, ahogy azt sem, hogy a nagyanyját sosem pelenkáná.” (10)

A privát életesemények e novellában tágabb kontextusba ágyazódnak. Harag Anita fiktív, mégis nagyon ismerős szövegvilága egyszerre tudósít az idősödő test kiszolgáltatottságáról, a szociális ellátórendszer defektjeiről, a nyomasztó társadalmi elvárásokról és a családjuk gond- jait magányosan megoldani igyekvő nők megküzdési nehézségeiről. Hasonló erényekkel bír a kötetzáró *Családi anamnézis*, amelyben az elbeszélő nyersen közli a múlt kitörölhetetlen, örök- lődő traumáit: „Tizenöt éves voltam, amikor reggel hét óra negyven perckor beléptem az iskola kapuján, hat óra múlva kiléptem, és anyámnak már nem volt bal melle”; „Csak anyám bal mell- bimbójára emlékszem, ahogy akkor, ott, a kávéautomatánál elképzelttem, üvegben, ami egy pol- con hever valamelyik szobában.” (128) Az *Évszakhoz képest hűvösebb* e gondosan megmunkált darabjai alapján biztosan állítható: Harag Anita debütáló novelláinak fogadtatása nem volt túl- zó, és joggal bízhatunk abban, hogy a szerző második kötete sem fog csalódást okozni.